

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2015. szeptember 10.*

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem — Szociálpolitika — 2003/88/EK irányelv — A munkavállalók biztonságának és egészségének védelme — Munkaidő-szervezés — 2. cikk, 1. pont — A »munkaidő« fogalma — Állandó vagy szokásos munkavégzési hellyel nem rendelkező munkavállalók — A munkavállalók lakóhelye és az első, valamint az utolsó ügyfél közötti utazással töltött idő”

A C-266/14. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a nemzeti törvényszék (Audiencia Nacional, Spanyolország) a Bírósághoz 2014. június 2-án érkezett, 2014. május 22-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras (CC.OO.)**

és

a **Tyco Integrated Security SL,**

a **Tyco Integrated Fire & Security Corporation Servicios SA** között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: M. Ilešič tanácselnök, A. Ó Caoimh (előadó), C. Toader, E. Jarašiūnas és C. G. Fernlund bírák,

főtanácsnok: Y. Bot,

hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2015. április 22-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras (CC.OO.) képviselőjében E. Lillo Pérez és F. Gualda Alcalá abogados,
- a Tyco Integrated Security SL és a Tyco Integrated Fire & Security Corporation Servicios SA képviselőjében J. Martínez Pérez de Espinosa abogado,
- a spanyol kormány képviselőjében M. J. García-Valdecasas Dorrego, meghatalmazotti minőségben,
- a cseh kormány képviselőjében M. Smolek, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: spanyol.

- az olasz kormány képviselőjében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítője: F. Varrone avvocato dello Stato,
 - az Egyesült Királyság Kormányának képviselőjében L. Christie és L. Barfoot, meghatalmazotti minőségben, segítőik: S. Lee QC és G. Facenna Barrister-at-Law,
 - az Európai Bizottság képviselőjében M. van Beek és N. Ruiz García, meghatalmazotti minőségben,
- a főtanácsnok indítványának a 2015. június 11-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 299., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 381. o.) 2. cikke 1. pontjának értelmezésére vonatkozik.
- 2 Ezt a kérelmet a Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras (CC.OO.) és a Tyco Integrated Security SL, valamint a Tyco Integrated Fire & Security Corporation Servicios SA (a továbbiakban együttesen: Tyco) között annak tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, hogy ez utóbbiak megtagadták annak elismerését, hogy az az idő, amelyet a munkavállalók a lakóhelyük, valamint a munkáltatójuk által kijelölt első és utolsó ügyfél között mindennapos utazással töltenek (a továbbiakban: a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idő), az említett irányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében vett „munkaidőnek” minősül.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 2003/88 irányelv (4) preambulumbekzdése értelmében:

„A munkavállalók munkahelyi biztonságának, higiéniájának és egészségének javítása olyan cél, amely nem rendelhető alá pusztán gazdasági megfontolásoknak.”

- 4 Ezen irányelv 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ez az irányelv a minimális biztonsági és egészségvédelmi követelményeket állapítja meg a munkaidő megszervezése tekintetében.

(2) Ezt az irányelvet kell alkalmazni:

- a) a napi és a heti pihenőidő és az éves szabadság minimális időtartama, a szünetek és a maximális heti munkaidő esetében; és
- b) az éjszakai munka, a váltott műszakban végzett munka és a munkaritmus bizonyos szempontjainak esetében.

(3) Ezen irányelv 14., 17., 18. és 19. cikkének sérelme nélkül, ezt az irányelvet kell alkalmazni a [munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről szóló, 1989. június 12-i] 89/391/EGK [tanácsi] irányelv [HL L 183., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 349. o.] 2. cikke szerinti valamennyi köz- és magán-tevékenységi ágazatban.

[...]

(4) A 89/391[...] irányelv rendelkezéseit teljes mértékben alkalmazni kell a (2) bekezdésben említett esetekben, az ezen irányelv szigorúbb és/vagy különös rendelkezéseinek sérelme nélkül.”

- 5 Az említett irányelv „Meghatározások” című 2. cikkének 1. és 2. pontjában a következőket írja elő:

„Ennek az irányelvnek az alkalmazásában:

1. munkaidő: az az időtartam, amely alatt a munkavállaló dolgozik, a munkáltató rendelkezésére áll, és tevékenységét vagy feladatát végzi a nemzeti jogszabályoknak és/vagy gyakorlatnak megfelelően;

2. pihenőidő: az az időtartam, amely nem minősül munkaidőnek.”

- 6 Ugyanezen irányelv „Napi pihenőidő” című 3. cikkének a szövege a következő:

„A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy minden munkavállalót 24 órás időtartamonként 11 összefüggő órából álló minimális napi pihenőidő illessen meg.”

A spanyol jog

- 7 A munkavállalók jogállásáról szóló törvény módosított szövegének elfogadásáról szóló, 1995. március 24-i 1/1995 királyi törvényerejű rendelettel egységes szerkezetbe foglalt, a munkavállalók jogállásáról szóló törvény (Real Decreto Legislativo 1/1995 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores, BOE 75. sz., 1995. március 29., 9654. o.) 34. cikke (1), (3) és (5) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„(1) A munkaidő tartamát a kollektív szerződések vagy a munkaszerződések határozzák meg.

A rendes munkaidő maximális időtartama egy év átlagában heti 40, ténylegesen teljesített munkaóra.

[...]

(3) A munkanap vége és a következő munkanap kezdete között legalább 12 órának kell eltelnie.

A ténylegesen teljesített rendes munkaórák száma nem haladhatja meg a napi kilenc órát, kivéve ha kollektív szerződés vagy annak hiányában a munkáltató és a munkavállalók képviselői között létrejött megállapodás eltérő napi munkaidő-beosztást állapít meg a munkaidők közötti szünet tiszteletben tartása mellett.

[...]

(5) A munkaidő kiszámítása oly módon történik, hogy a munkavállaló a munkanap napi kezdetekor és annak végén a munkahelyén tartózkodik.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 8 A Tyco a legtöbb spanyol tartományban olyan biztonsági rendszerek üzembe helyezésével és karbantartásával kapcsolatos tevékenységet végez, amelyek lehetővé teszik a behatolások érzékelését, valamint a lopások megelőzését.
- 9 2011-ben a Tyco bezárta a vidéken lévő irodáit (a továbbiakban: regionális irodák), és minden munkavállalóját a madridi (Spanyolország) központi irodához rendelte.
- 10 A Tyco által alkalmazott műszaki személyzet biztonsági berendezéseknek azon a földrajzi területen lévő lakóhelyeken, illetve ipari és kereskedelmi létesítményekben történő üzembe helyezésével és karbantartásával foglalkozik, ahova rendelték őket, és amely terület a tartomány egészét vagy egy részét foglalja magában, sőt néha több tartományt.
- 11 E munkavállalók mindegyike szolgálati járművel rendelkezik, amellyel mindennap a lakóhelyüktől azon helyekig utaznak, ahol a biztonsági rendszerek üzembe helyezésével vagy karbantartásával kapcsolatos műveleteket el kell végezniük. Ezzel a járművel térnek vissza a nap végén a lakóhelyükre.
- 12 A kérdést előterjesztő bíróság szerint az említett munkavállalók lakóhelye, és az azon helyek közötti távolság, ahol ez utóbbiaknak munkát kell végezniük, jelentősen eltérhet, és alkalmanként a 100 kilométert is meghaladhatja. E bíróság egy esettel példálózik, amikor a közlekedés intenzitása miatt a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idő három óra volt.
- 13 Ugyanezen munkavállalóknak hetente egyszer vagy többször is a lakóhelyükhöz közeli szállítási logisztikai ügynökség irodáihoz kell utazniuk azoknak az anyagoknak, berendezéseknek és alkatrészeknek a felvétele érdekében, amelyekre feladataikhoz szükségük van.
- 14 Az alapügyben szóban forgó munkavállalók mindegyike rendelkezik feladataik elvégzéséhez mobiltelefonnal, amely lehetővé teszi számukra, hogy távolról kommunikáljanak a madridi központi irodával. A telefonkészülékükre telepített alkalmazás biztosítja e munkavállalók számára, hogy mindennap, a munkanapjukat megelőző napon megkapják az azon különböző helyeket jegyzékbe vevő útitervet, amelyeket a következő munkanapon fel kell keresniük földrajzi területükön belül, valamint az ügyfelekkel való találkozási időpontjait. Egy másik alkalmazás segítségével az említett munkavállalók feltöltik az elvégzett feladatokra vonatkozó adatokat, és megküldik azokat a Tyco részére a tapasztalt hibák és az elvégzett műveletek nyilvántartásba vétele érdekében.
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy a Tyco nem számítja be a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött időt a munkaidőbe, mivel úgy véli, hogy pihenőidőről van szó.
- 16 E bíróság szerint a Tyco úgy számítja ki a napi munkaidőt, hogy azt az időt számolja el, amely munkavállalóinak a napi első ügyfélhez való megérkezésétől addig az időpontig telik el, amikor e munkavállalók elhagyják az utolsó ügyfelet, mivel kizárólag a helyszíneken történő feladatok elvégzéséhez, valamint az egyik ügyféltől a másik ügyfélig megtett közbenső utazásokhoz szükséges időt veszi figyelembe. Márpedig a Tyco a regionális irodák bezárása előtt munkavállalóinak a napi munkaidejét az ezen irodákba való megérkezésük időpontjától – azért, hogy ott átvegyék a rendelkezésükre bocsátott járművet, a felkeresendő ügyfelek listáját, valamint az útitervet - este az említett irodákba – e jármű leadása céljából – történő visszatérésük időpontjáig számította.
- 17 Az említett bíróság úgy véli, hogy a munkaidő és a pihenőidő fogalma egymást kizárják a 2003/88 irányelvben, és hogy ennél fogva ez az irányelv nem teszi lehetővé a köztes helyzetek vizsgálatát. E bíróság megjegyzi, hogy a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött időt az 1/1995 királyi törvényerejű rendelettel egységes szerkezetbe foglalt, a munkavállalók jogállásáról szóló törvény 34. cikkének (5) bekezdése nem tekinti munkaidőnek. Ugyanezen bíróság szerint a spanyol jogalkotó

azért választotta ezt a megoldást, mert a munkavállaló szabadon választja meg a lakóhelyét. Kizárólag a munkavállaló dönt tehát lehetőségei szerint arról a többé-kevésbé jelentős távolságról, amely elválasztja munkahelyét a lakóhelyétől.

- 18 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a szárazföldi fuvarozási ágazat utazó munkavállalói esetében ezt az elképzelést árnyalni kell. A munkavállalók e csoportja tekintetében ugyanis úgy tűnik, hogy a nemzeti jogalkotó úgy vélte, hogy az ő munkavégzésük helye a járművekben található, így módon minden utazással töltött idő munkaidőnek tekintendő. E bíróság azt kérdezi, hogy az alapügyben szóban forgó munkavállalók helyzetét ezen ágazat utazó munkavállalóinak a helyzetéhez hasonlónak lehet-e tekinteni.
- 19 Az említett bíróság szerint az a tény, hogy az alapügyben szóban forgó munkavállalókat mobiltelefonjukon pár órával a találkozájuk előtt tájékoztatják az általuk teljesítendő útvonalról, valamint azokról a különös szolgáltatásokról, amelyeket az ügyfeleknek nyújtaniuk kell, azzal a következménnyel jár, hogy e munkavállalókat többé nem illeti meg a választás joga, hogy magánéletüket és lakóhelyüket munkahelyük közelségéhez igazítsák, mivel az mindennap változik. Ebből következik, hogy a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött időt nem lehet pihenőidőnek tekinteni, figyelemmel többek között a 2003/88 irányelv által követett, a munkavállalók biztonságának és egészségének védelmére irányuló célkitűzésre. Ugyanakkor ugyanezen bíróság szerint nem is arról az időről van szó, amikor a munkavállalók a szó szoros értelmében munkáltatójuk rendelkezésére állnak, amely folytán utóbbi magától az utazástól különböző bármilyen feladatot bízhat rájuk. Ezért nem tűnik elég egyértelműnek az, hogy ezen irányelvnek megfelelően a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idő munkaidőnek vagy pihenőidőnek minősül.
- 20 Ilyen körülmények között a nemzeti törvényszék úgy határozott, hogy felfüggeszti eljárást, és a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„Úgy kell-e értelmezni a 2003/88 irányelv 2. cikkét, hogy [amikor a munkavállaló], aki nem rendelkezik állandó munkavégzési hellyel, azonban naponta kell a lakóhelyétől a vállalkozás naponta eltérő ügyfeléhez, és esetenként különböző másik ügyfélről a lakóhelyére utaznia (olyan útvonal vagy jegyzék szerint, amelyet a vállalkozás vele az előző napon közöl) egy többé-kevésbé kiterjedt földrajzi területen belül az alapügy körülményei között, [az az idő, amelyet e munkavállaló] a munkanap elején és végén utazással tölt, az irányelv 2. cikkében foglalt fogalom meghatározás szerint »munkaidőnek« minősül, vagy éppen ellenkezőleg, azt »pihenőidőnek« kell tekinteni?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 21 Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy a 2003/88 irányelv 2. cikkének 1. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló körülmények között, amikor a munkavállalók nem rendelkeznek állandó vagy szokásos munkavégzési hellyel, az e rendelkezés értelmében vett „munkaidőnek” minősül e munkavállalóknak a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött ideje.
- 22 Előjáróban meg kell állapítani, hogy tekintettel arra, hogy az említett irányelv 1–8. cikkét lényegében a 2000. június 22-i 2000/34/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 195., 41. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 27. o.) módosított, a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 1993. november 23-i 93/104/EK tanácsi irányelv (HL L 307., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 197. o.) 1–8. cikkével azonos kifejezésekkel fogalmazták meg, az ez utóbbi cikkek Bíróság általi értelmezése teljes mértékben átültethető a 2003/88 irányelv fent említett cikkeire (lásd ebben az értelemben: Fuß-ítélet, C-429/09, EU:C:2010:717, 32. pont; Grigore-végzés, C-258/10, EU:C:2011:122, 39. pont).

- 23 Egyébiránt, mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy az ez utóbbi irányelv tárgya az, hogy minimumkövetelményeket állapítson meg a munkavállalók élet- és munkafeltételeinek javítása érdekében, különösen a munkaidőre vonatkozó nemzeti jogszabályok közelítése révén. Ennek az Európai Unió szintjén történő harmonizációnak a munkaidő-szervezés területén az a célja, hogy biztosítsa a munkavállalók biztonságának és egészségének jobb védelmét azáltal, hogy ez utóbbiaknak minimális – különösen napi és heti – pihenőidőt, valamint megfelelő szüneteket biztosít, illetve a heti munkaidő átlagos tartamára 48 órás felső határt állapít meg, amely kifejezetten magában foglalja a túlórákat is (lásd: BECTU-ítélet, C-173/99, EU:C:2001:356, 37. és 38. pont; Jaeger-ítélet, C-151/02, EU:C:2003:437, 46. pont, valamint Grigore-végzés, C-258/10, EU:C:2011:122, 40. pont).
- 24 Az említett irányelvnek a maximális munkaidőre és a minimális pihenőidőre vonatkozó különböző előírásai az uniós szociális jog különös jelentőségű szabályainak minősülnek, amelyek előnyeiből a munkavállalók biztonsága és egészsége védelmének biztosításához szükséges minimumkövetelményként valamennyi munkavállalónak részesülnie kell (Dellas és társai ítélet, C-14/04, EU:C:2005:728, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; Grigore-végzés, C-258/10, EU:C:2011:122, 41. pont).
- 25 Továbbá a 2003/88 irányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében vett „munkaidő” fogalmát illetően emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság következetesen úgy ítélte meg, hogy ez az irányelv úgy határozza meg az említett fogalmat, hogy abba beletartozik minden olyan időtartam, amely alatt a munkavállaló dolgozik, a munkáltató rendelkezésére áll, és tevékenységét vagy feladatát végzi a nemzeti jogszabályoknak és/vagy gyakorlatnak megfelelően, valamint hogy a pihenőidőn e fogalom ellentétét kell érteni, tekintve, hogy e két fogalom kölcsönösen kizárja egymást (Jaeger-ítélet, C-151/02, EU:C:2003:437, 48. pont; Dellas és társai ítélet, C-14/04, EU:C:2005:728, 42. pont, valamint Vorel-végzés, C-437/05, EU:C:2007:23, 24. pont; Grigore-végzés, C-258/10, EU:C:2011:122, 42. pont).
- 26 Ebben az összefüggésben meg kell állapítani, hogy az említett irányelv nem rendelkezik a munkaidő és pihenőidő közötti közbenső kategóriáról (lásd ebben az értelemben: Dellas és társai ítélet, C-14/04, EU:C:2005:728, 43. pont, valamint Vorel-végzés, C-437/05, EU:C:2007:23, 25. pont; Grigore-végzés, C-258/10, EU:C:2011:122, 43. pont).
- 27 E tekintetben a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a „munkaidő” és a „pihenőidő” 2003/88 irányelv értelmében vett fogalma uniós jogi fogalmak, amelyeket objektív jellemzők alapján kell meghatározni ezen irányelv rendszerének és céljának figyelembevételével, amely minimumkövetelmények bevezetésével a munkavállalók élet- és munkakörülményeinek javítására irányul. Csak egy ilyen önálló értelmezés biztosíthatja ugyanis az említett irányelv hatékony érvényesülését, valamint az említett fogalmak egységes alkalmazását valamennyi tagállamban (lásd: Dellas és társai ítélet, C-14/04, EU:C:2005:728, 44. és 45. pont, valamint Vorel-végzés, C-437/05, EU:C:2007:23, 26. pont; Grigore-végzés, C-258/10, EU:C:2011:122, 44. pont).
- 28 Végül emlékeztetni kell arra, hogy ugyanezen irányelv 2. cikke nem szerepel az irányelv azon rendelkezései között, amelyekről el lehet térni (lásd: Grigore-végzés, C-258/10, EU:C:2011:122, 45. pont).
- 29 A feltett előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolása érdekében meg kell következtetésképpen vizsgálni, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben a „munkaidő” fogalmának a jelen ítélet 25. pontjában felidézett alkotóelemei a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idő során teljesülnek-e, vagy sem, következtetésképpen pedig hogy ezen időt munkaidőnek vagy pihenőidőnek kell-e tekinteni.
- 30 A 2003/88 irányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében vett „munkaidő” fogalmának első alkotóelemét illetően, amely szerint a munkavállalónak tevékenységeit vagy feladatait kell végeznie, meg kell állapítani, hogy nem vitatott, hogy a Tycónak a regionális irodák bezárásával kapcsolatos döntését megelőzően e munkáltató munkaidőnek tekintette munkavállalóinak a regionális irodák, valamint a

napi első és utolsó ügyfelek között utazással töltött idejét, a nap elején és végén a lakóhelyük és a regionális irodák közötti utazással töltött időt azonban nem. Egyébiránt nem vitatott, hogy az alapügyben szóban forgó munkavállalók e döntést megelőzően naponta utaztak ezen irodákhoz, hogy átvegyék a Tyco által a rendelkezésükre bocsátott járműveket, valamint hogy elkezdjék munkanapjukat. E munkavállalók munkanapjukat ezen irodákban fejezték is be.

- 31 A Tyco vitatja, hogy az alapügyben szóban forgó munkavállalóknak a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idejét az említett rendelkezés értelmében vett munkaidőnek lehessen tekinteni azzal az indokkal, hogy jóllehet e munkavállalóknak bizonyos utat meg kell tenniük, hogy az általa kijelölt ügyfelekhez eljussanak, az említett munkavállalók tevékenysége és feladatai ezen ügyfeleknél a biztonsági rendszerek üzembe helyezésével és karbantartásával kapcsolatos műszaki szolgáltatások elvégzésére terjed ki. Ezért a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idő alatt ugyanezek a munkavállalók nem végzik tevékenységeiket vagy feladataikat.
- 32 Ez az érv nem lehet eredményes. Amint azt a főtanácsnok indítványának 38. pontjában megállapította, az alapügyben szóban forgóhoz hasonló munkát végző munkavállalók utazásai – azért, hogy a munkáltatójuk által kijelölt ügyfelekhez utazzanak – az ahhoz szükséges eszközt jelentik, hogy e munkavállalók műszaki szolgáltatásaikat ezen ügyfeleknél elvégezzék. Ezen utazások figyelembevételének hiánya ahhoz vezetne, hogy a Tycohoz hasonló munkáltató követelhetné, hogy kizárólag a biztonsági rendszerek üzembe helyezésével és karbantartásával kapcsolatos tevékenységek elvégzésével töltött idő tartozzon a 2003/88 irányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében vett „munkaidő” fogalmába, ami azzal a hatással járna, hogy elferdítené e fogalmat, valamint sértené a munkavállalók biztonságának és egészségének védelmére irányuló célkitűzést.
- 33 Az a tény, hogy az érintett munkavállalóknak a nap elején és végén az ügyfelekhez vagy az ügyfelektől történő utazásait a Tyco a regionális irodák bezárása előtt munkaidőnek tekintette, egyébként azt illusztrálja, hogy a járműnek a regionális irodától az első ügyfélig vagy az utolsó ügyféltől e regionális irodáig történő vezetéséből álló feladat korábban e munkavállalók feladatainak és tevékenységének a részét képezte. Márpedig ezen utazások jellege a regionális irodák bezárása óta nem változott. Az említett utazásoknak csak a kiindulópontja módosult.
- 34 Ilyen feltételek mellett az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben lévő munkavállalókat úgy kell tekinteni, hogy azok tevékenységeiket vagy feladataikat végzik a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idő alatt.
- 35 A 2003/88 irányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében vett „munkaidő” fogalmának második alkotóelemét illetően, amely szerint a munkavállalónak ezen idő alatt a munkáltató rendelkezésére kell állnia, meg kell állapítani, hogy a meghatározó tényező az a tény, hogy a munkavállaló köteles fizikailag jelen lenni a munkáltató által meghatározott helyen, és ott ez utóbbi rendelkezésére állni, hogy szükség esetén azonnal képes legyen megfelelő szolgáltatások nyújtására (lásd ebben az értelemben: Dellas és társai ítélet, C-14/04, EU:C:2005:728, 48. pont, valamint Vorel-végzés, C-437/05, EU:C:2007:23, 28. pont; Grigore-végzés, C-258/10, EU:C:2011:122, 63. pont).
- 36 Ezért ahhoz, hogy valamely munkavállalót úgy lehessen tekinteni, hogy a munkáltatója rendelkezésére áll, e munkavállalónak olyan helyzetben kell lennie, amelyben jogilag köteles munkáltatója utasításait teljesíteni, és számára a tevékenységét gyakorolni.
- 37 Ellenben a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a munkavállalók azon lehetősége, hogy jelentősebb kötöttségek nélkül osszák be az idejüket, valamint a magánügyükkel foglalkozzanak, azt tanúsító tényező, hogy a figyelembe vett időszak nem minősül a 2003/88 irányelv értelmében vett munkaidőnek (lásd ebben az értelemben: Simap-ítélet, C-303/98, EU:C:2000:528, 50. pont).

- 38 A jelen esetben a Tyco által a tárgyaláson bemutatott pontosításokból kitűnik, hogy utóbbi meghatározza az ügyfeleknek az alapügyben szóban forgó munkavállalók által követendő listáját és sorrendjét, valamint az ügyfeleinél való találkozók időpontjait. A Tyco azt is jelezte, hogy annak ellenére, hogy az alapügyben szóban forgó valamennyi munkavállaló számára mobiltelefont biztosított, amelyen a munkanapot megelőző napon megkapják az útvonalukat, e munkavállalók nem kötelesek e telefont bekapcsolva hagyni a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idő alatt. Így az e találkozókra történő odautazás útvonalát nem a Tyco határozza meg, és a szóban forgó munkavállalók szabadon utaznak oda az általuk meghatározott útvonal szerint, ezért úgy szervezhetik meg az utazással töltött idejüket, ahogyan akarják.
- 39 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben lévő munkavállalók a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idő alatt bizonyos szabadsággal rendelkeznek, amely nem illeti meg őket az ügyfélnél történő munkavégzés ideje alatt, amennyiben a munkáltatójuk által meghatározott időben érkeznek a kijelölt ügyfélhez. Mindazonáltal a Bíróság rendelkezésére álló ügyiratokból kitűnik, hogy e szabadság már a regionális irodák bezárása előtt fennállt, amikor a regionális irodákba történő érkezés időpontjától kezdve az utazással töltött időt munkaidőnek számították, mivel az egyetlen dolog, ami változott, az az ezen ügyfélhez való utazás kiindulópontja volt. Márpedig az ilyen változás nincs kihatással az e munkavállalókra háruló azon kötelezettség jogi jellegére, hogy teljesítsék munkáltatójuk utasításait. A munkavállalók ezen utazások alatt munkáltatójuk említett utasításaitól függenek, aki megváltoztathatja az ügyfelek sorrendjét, törölhet egy találkozót, vagy pedig újabb találkozót szervezhet. Mindenesetre meg kell állapítani, hogy az említett munkavállalóknak az utazás szükséges ideje alatt – amely leggyakrabban nem sűrítethető össze – nincs lehetőségük arra, hogy szabadon rendelkezzenek idejükkel, valamint a magánügyükkel foglalkozzanak, következésképpen pedig a munkáltatóik rendelkezésére állnak.
- 40 A Tyco, a spanyol kormány, valamint az Egyesült Királyság Kormánya kifejezte az azzal kapcsolatos félelmét, hogy az ilyen munkavállalók a nap elején és végén a személyes elfoglaltságaikat végzik. Mindazonáltal az ilyen félelem nem érintheti az utazásra fordított idő jogi minőségét. Az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben a munkáltató feladata, hogy biztosítsa a szükséges ellenőrzési eszközöket az esetleges visszaélések elkerülése érdekében.
- 41 Egyrészt ugyanis már a regionális irodák bezárása előtt fennállt az ilyen elfoglaltságok teljesítésének a lehetősége a munkanap elején és végén az ügyfelek és a regionális irodák közötti utak során. Másrészt amint az a 2003/88 irányelv (4) preambulumbekzdéséből kitűnik, ezen irányelv célkitűzései nem rendelkeznek alá pusztán gazdasági jellegű megfontolásoknak. Egyébiránt a Tyco a tárgyaláson a Bíróság előtt jelezte, hogy az általa a munkavállalói részére kibocsátott hitelkártyák használata a munkavállalói rendelkezésére bocsátott járművek – szakmai használatra igénybe vehető – üzemanyagának a kifizetésére korlátozódik. A Tyco ezért rendelkezik egyebek között az utazásaik ellenőrzésére szolgáló eszközzel.
- 42 Továbbá igaz ugyan, hogy az ilyen ellenőrzések a Tyco helyzetében lévő vállalkozás számára további terhet keletkeztethetnek, emlékeztetni kell arra, hogy e teher a regionális irodák bezárásával kapcsolatos döntésével járó következmény. Ellenben az említett irányelv által érintett, a munkavállalók biztonságának és egészségének védelmére irányuló célkitűzéssel lenne ellentétes az, ha e döntés azzal a hatással járna, hogy ezen egész terhet a Tyco munkavállalóira rónák.
- 43 A 2003/88 irányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében vett „munkaidő” fogalmának harmadik alkotóelemét illetően, amely szerint a munkavállalónak a figyelembe vett időszakban dolgoznia kell, meg kell állapítani, hogy – amint az a jelen ítélet 34. pontjából kitűnik – amennyiben a munkavállaló, aki már nem rendelkezik állandó munkavégzési hellyel, az ügyfélhez vagy az ügyféltől teljesített utazás során a feladatait végzi, e munkavállalót szintén úgy kell tekinteni, hogy ezen utazás alatt dolgozik. Amint azt ugyanis a főtanácsnok indítványának 48. pontjában megállapította, amennyiben az utazások

az állandó vagy szokásos munkavégzési hellyel nem rendelkező munkavállalói minőség velejárói, az ilyen munkavállalók munkavégzési helye nem korlátozható e munkavállalóknak a munkáltatójuk ügyfeleivel való fizikai munkavégzésének helyeire.

- 44 Erre a megállapításra nem lehet kihatással az a körülmény, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben lévő munkavállalók az ilyen utazásokat a lakóhelyükön kezdik meg és fejezik be, amennyiben e körülmény közvetlenül munkáltatójuknak a regionális irodák bezárásával kapcsolatos döntéséből, nem pedig e munkavállalók szándékából ered. Mivel ez utóbbiak elvesztették azt a lehetőséget, hogy szabadon határozzák meg azt a távolságot, amely a lakóhelyüket a munkanapjuk elején és végén szokásos helytől elválasztja, nem kötelezhetők arra, hogy magukra vállalják a munkáltatójuk ezen irodák bezárásával kapcsolatos választását.
- 45 Az ilyen eredmény egyaránt ellentétes lenne a 2003/88 irányelv által említett, a munkavállalók biztonságának és egészségének védelmére irányuló célkitűzéssel, amelybe a minimális pihenőidő munkavállalók számára történő biztosításának a szükségessége illeszkedik. Ellentétes lenne ugyanis ezzel az irányelvvvel az, hogy a szokásos vagy állandó munkavégzési hellyel nem rendelkező munkavállalók pihenőidejét a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idejüknek az említett irányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében vett „munkaidő” fogalmából való kizárása miatt korlátozzák.
- 46 A fentiekből az következik, hogy amikor az alapügyben szóban forgóhoz hasonló körülmények között lévő munkavállalók szolgálati járművet használnak azért, hogy lakóhelyüktől a munkáltatójuk által kijelölt ügyfélhez utazzanak, vagy az ilyen ügyféltől a lakóhelyükre visszatérjenek, valamint hogy a munkanapjuk során az egyik ügyféltől a másik ügyfélhez utazzanak, e munkavállalókat ezen utazások során úgy kell tekinteni, hogy azok ugyanezen irányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében „dolgoz[nak]”.
- 47 Ezt a következtetést nem kérdőjelezheti meg az Egyesült Királyság Kormányának az az érve, amely szerint az többek között a Tyco számára elkerülhetetlen költségnövekedéshez vezetne. E tekintetben elegendő annak a megállapítása, hogy noha az alapügyben szóban forgó ügy sajátos körülményei között az utazással töltött időt munkaidőnek kell tekinteni, a Tyco továbbra is szabadon határozza meg a lakóhely és az ügyfelek közötti utazással töltött idő díjazását.
- 48 Márpedig elegendő emlékeztetni arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, hogy a fizetett éves szabadság tárgyában a 2003/88 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében említett különös eset kivételével az irányelv a munkaidő-szervezés egyes szempontjainak szabályozására szorítkozik, oly módon, hogy főszabály szerint nem alkalmazható a munkavállalók díjazására (lásd: Dellas és társai ítélet, C-14/04, EU:C:2005:728, 38. pont, valamint Vorel-végzés, C-437/05, EU:C:2007:23, 32. pont; Grigore-végzés, C-258/10, EU:C:2011:122, 81. és 83. pont).
- 49 Következésképpen az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben lévő munkavállalók díjazásának a módja nem az említett irányelv, hanem a nemzeti jog releváns rendelkezéseinek a hatálya alá tartozik.
- 50 A fenti megfontolások összességére tekintettel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2003/88 irányelv 2. cikkének 1. pontját úgy kell értelmezni, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló körülmények között, amikor a munkavállalók nem rendelkeznek állandó vagy szokásos munkavégzési hellyel, az e rendelkezés értelmében vett „munkaidőnek” minősül az utazási idő, amelyet e munkavállalók a lakóhelyük, valamint a munkáltatójuk által kijelölt első és utolsó ügyfél közötti mindennapos utazással töltenek.

A költségekről

- 51 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének 1. pontját úgy kell értelmezni, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló körülmények között, amikor a munkavállalók nem rendelkeznek állandó vagy szokásos munkavégzési hellyel, az e rendelkezés értelmében vett „munkaidőnek” minősül az az utazási idő, amelyet e munkavállalók a lakóhelyük, valamint a munkáltatójuk által kijelölt első és utolsó ügyfél közötti mindennapos utazással töltenek.

Aláírások